

Baka Judit

„A Bolyaiak nevét írjuk lobogónkra!”

A cím idézet, Ady Endre orvosának, Lukács Hugónak a felhívása, melyet 1909-ben intézett egyesületének tagjaihoz. A kérés 100 évvel ezelőtt hangzott el ugyan, de ma is találó.

Bolyai Farkas és fia, János emlékének és hagyatékának ismerete és ápolása már Eötvös József, XIX. századi vallás- és közoktatásügyi miniszter javaslatára indult felfedező, illetve megismerő útjára. Ebben az időben keveset lehetett hallani a Bolyai névről, a XX. század első felében, de főleg a másodikban elevenedtek meg az emlékek, valamint az emlékezések.

Mit tett az utókor a két jeles tudós emlékének megőrzéséért és túléléiséért? A művészet szinte minden ágában születtek a Bolyaiak nevét megőrkítő alkotások. A teljesség igénye nélkül említeném meg a következőket.

A Bolyaiak neve a különböző névtáblákon

- 1902-ben szülővárosában, Kolozsváron arra házra, amelyben Bolyai János született, emléktábla kerül.
- Erdélyben, a névtáblák szerint, szinte minden településen van Bolyai utca.
- Több székelyföldi iskola vette fel a Bolyai nevet.
- Legnagyobb erdélyi egyetemünk is viselte/viseli (ha csonkán is) nagy tudósunk nevét: a Bolyai Tudományegyetem 1945-ben indult, 1959-ben ez az elnevezés „átváltozott” Babeş–Bolyai-ra, és így működik napjainkban is.

Bolyaiak az irodalomban

A két világhírű matematikus neve irodalmi hősként is megjelent jeles szerzőink műveiben. Olvashatunk, hallhatunk róluk többek között a következő írók, költők, egyetemi tanárok alkotásaiban. (Az alkotások kronologikus rendet követnek.)

- *Tabéri Géza: Kolozsvári bál* című regény- és színdarabrészlet, az utóbbi később *Szarvasbika* című regényében teljeseedik ki, amely az idős és a fiatal Bolyai vitáját eleveníti meg.

- *Dávid Lajos* (debreceni, majd kolozsvári egyetemi tanár) munkája 1944-ben Kolozsváron jelent meg, a *Bolyai-geometria az Appendix alapján* címmel.
- 1952-ben Bolyai János születésének 150. évfordulójáról országsszerte megemlékeztek. Ebből az alkalomból a Bolyai Egyetem gondozásában emlékkönyvet is adtak ki *Bolyai János élete és művei* címmel.
- *Benkő Samu* művelődéstörténész talán legismertebb munkája a *Bolyai János vallomásai* mellett az *Apa és fiú* elnevezésű tanulmánykötete említésre méltó.
- *Székely János* 1955-ben szonettkoszorúval állít emléket nagy matematikusunknak *Bolyai hagyatéka* címmel.
- *Kocsis István* 1970-ben nagy sikerű monodrámát írt, amelyben a főhős Bolyai János apjával és Gauss-szal vitázik.
- *Németh László drámája: A két Bolyai*, és habár több mint 30 éve íródott, napjainkban is színházaink sikerrel játszott darabjai közé sorolható.
- 1972-ben *Szilágyi Domokos* a fiúról írt verset, amelynek címe *Bolyai János Vásárbelyűt*.
- Említésre méltók még a következő alkotások: *Saszet Géza: Párbuzamosok* és *Pethő László: Visszaszámolás*.
- A Magyar Tudományos Akadémia Levéltára is igen gazdag levélhagyatékot őriz. Hiányoznak azonban Bolyai Jánosnak a vitát tartalmazó levelei, amelyeket Carl Friserich Gauss matematikussal, csillagással váltott. Ugyanis a göttingeni egyetem ezeknek egy részét, amelyek a paralellák elméletéről szólnak, elkérte az apától, de a kölcsön adott levelek soha nem kerültek vissza Erdélybe, kézen-közön nyomuk veszett.
- Utolsónak említem, pedig a legelején kéne állnia annak a több mint 1400 lapból álló gyűjteményről, amelyet Marosvásárhelyen őriznek, a Teleki Tékában.

A Bolyai név a képzőművészetben

- Csorvássy István és Izsák Márton alkotása *A két Bolyai* elnevezésű szoborcsoport, melyet 1957-ben állítottak fel Marosvásárhelyen.
- Kós András szobrászművész az 1960-as években három szobrot is készített a fiúról, Jánosról.

- M. Makkai Piroska *A két Bolyai* címmel grafikai sorozatban örökítette meg az apa-fiú alakját.
- Vetró Artúr jeles képzőművészünk Bolyai Jánosról készített mellszobrot.

A Bolyaiak és a zene

- 1975-ben a Bolyaiak zenetudományáról **Benkő András** kolozsvári zenetudós értekezett *A Bolyaiak zeneelmélete* című munkájában.
- Érdekességképpen említeném meg, hogy Bolyai János neve egy 1843-ban, Marosvásárhelyen rendezett koncerten is megjelenik, ahol hegedűn játszott a Paganini Capriccióját, ami a szakértők szerint is igen komoly hangszerismeretet igényel.

A Bolyai név tisztelete a kolozsvári János Zsigmond Unitárius Kollégiumban

Iskolánkban a Balázs Ferenc Oktatási Tanácsadó Központ keretében matematikakör működik, amely a Bolyai János nevet viseli. A kört heti rendszerességgel tartottuk az elemi osztályokban. Munkánknak meg is lett az eredménye. Mind megyei, mind országos szinten kiváló eredményeket tudhatunk magunkénak.

A *Kenguru* elnevezésű versenyen (amelynek ezen a szinten nincs országos szakasza), a következő eredmények születtek:

- I. osztály: 5 jelentkező közül 4 tanuló szerzett KITŰNŐ minősítést.
- II. osztály: a megmérettetésre 23-an jelentkeztek, 9 ért el KITŰNŐ, 9 NAGYON JÓ minősítést.
- III. osztály: 2 tanuló ért el igen magas pontszámot.

Marosvásárhelyen, a *Pontszerző matematikaverseny* (amelyet a Tanügyminisztérium szervez) országos szakaszon a mi iskolánk III. osztályos tanulója nyerte el a vetélkedő első díját, és egy negyedik osztályos tanulót dicséretben részesített a szakzsűri.

A *Zrínyi Ilona matematikaverseny* (a magyarországi MATEGYE ALAPÍTVÁNY SZERVEZÉSÉBEN) megyei szakaszon szintén első helyezést ért el egyik III. osztályos tanuló, ő képviselte Kolozs megyét a magyarországi Székesfehérváron megrendezett versenyen.

Díjazottaink

A Zrínyi-Gordiusz matematikaverseny eredményei

1. Garfield Adrienne – III. osztály – I. díj
2. Boros Péter – III. osztály – dicséret
3. Baka-Bálint Áron – VI. osztály – I. díj
4. Nagy László – VI. osztály – dicséret
5. Fekete Sára – VII. osztály – dicséret
6. Bálint Zoltán – IX. osztály – dicséret
7. Lőrincz István – IX. osztály – dicséret
8. Gilyen Hunor – X. osztály – dicséret
9. Szél Gabriella – XI. osztály – dicséret
10. Szél Henrietta – XI. osztály – dicséret
11. Kassai Farkas Ákos – XII. osztály – dicséret
12. Kolozsi Róbert Károly – XII. osztály – III. díj

A Pontszerző verseny eredményei név szerint

- Garfield Adrienne – III. osztály – I. díj
Drohobeczki Orsolya – IV. osztály – II. díj
Socaciu Lendvai Márk – III. osztály – III. díj
Finta Klára-Noémi – IV. osztály – dicséret

Büszkén jelenthetjük ki tehát, hogy iskolánk virtuális lobogójára felkerült a Bolyai név.

Irodalom

Romániai Magyar Irodalmi Lexikon I. – A Bolyaiak emlékezete – 259. lap.
Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1981.